

УДК 373.091.113-057.17:37.013.75:005.342

Міськевич Людмила Вікторівна

аспірант кафедри управління та освітніх технологій

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

luydmula14@gmail.com

lmiskevich@nubip.edu.ua

ORCID:0000-0001-9890-6764

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ

Анотація. Стаття присвячена результатам педагогічного експерименту, перевірці ефективності підготовленого Факультативного курсу «Формування готовності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності». Кількісні і якісні показники одержаних даних під час дослідження показали позитивний вплив запропонованого факультативного курсу на формування готовності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності. У статті висвітлено результати дослідження, яке проводилося серед студентів другого рівня вищої освіти, спеціальності 073 «Менеджмент», освітньої програми «Управління навчальним закладом». У дослідженні були використані Анкета для визначення рівня знань про інноваційні педагогічні технології у майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти (розробка автора), Анкета для вивчення здібностей особистості до творчого саморозвитку (І. В. Нікішина) та Анкета для визначення мотивації професійного навчання В. Г. Каташева. У статті представлено результати анкетування та узагальнену динаміку рівнів готовності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності до та після формувального експерименту у вигляді діаграм. З метою оцінки статистичної значущості динаміки змін у рівнях готовності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності та оцінювання відмінностей між показниками контрольних та експериментальних груп у результаті експериментальної роботи було використано метод математичної статистики – критерію Пірсона χ^2 («критерій хі-квадрат»).

Ключові слова: інноваційні педагогічні технології (ІПТ); керівник закладу загальної середньої освіти; заклад загальної середньої освіти (ЗЗСО); готовність до застосування ІПТ; управлінська діяльність

Постановка і актуальність проблеми. Застосування інноваційних педагогічних технологій відіграє важливу роль для керівників закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), особливо під час здійснення управлінської діяльності. Сучасний розвиток суспільства формує потребу у нововведенні в освітній сфері. Саме цей чинник зумовлює необхідність постійного самовдосконалення керівників, як особистостей, зокрема, й самореалізації у професійній діяльності. Вважається, що для ефективного здійснення управлінської діяльності керівників ЗЗСО, в її основі повинен закладатися інноваційний характер. Увагу слід звертати на вдосконалення змісту і структури управлінської діяльності, формування і реалізацію нових ефективних ідей тощо. Досліджуване питання є досить актуальним, оскільки ефективна управлінська діяльність в ЗЗСО гарантує забезпечення конкурентоспроможності освітніх закладів, зокрема й системи освіти. Вважаємо, що увагу слід звернути на професійну підготовку майбутніх керівників, а саме студентів другого рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 073 «Менеджмент» освітньо-професійною програмою «Управління навчальним закладом». У зв'язку з цим, проблема формування готовності майбутніх

керівників ЗЗСО до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності є актуальною для сьогодення.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження інноваційних підходів, управлінських функцій та підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти досліджували у своїх наукових працях вчені: В. Берека, Л. Ващенко, Л. Даниленко, Л. Васильченко, Г. Єльнікова, Л. Калініна, Ю. Конаржевський, С. Королюк, О. Лебідь, В. Маслов, О. Мармаза, О. Пехота, Т. Сорочан. Сутність інноваційних педагогічних технологій у науковій літературі розглядається як процесуально структурований комплекс прийомів та методів, які спрямовані на вивчення, актуалізацію та оптимізацію інноваційної педагогічної діяльності, наслідком якого є створення і матеріалізація нововведення, завдяки яким спостерігаються якісні зміни в освітній системі [4] (М. Михайліченко, Я. Рудик); цілеспрямоване, систематичне та послідовне впровадження у практичну роботу оригінальних, новаторських стилів, прийомів педагогічної діяльності і методів, які досягають суцільний освітній процес від формулювання цілей до бажаних результатів [1] (І. Дичківська); створена адекватно до потреб і можливостей особистості і суспільства теоретично обґрунтована навчально-виховна система соціалізації, особистісного і професійного розвитку, і саморозвитку людини в освітній установі, яка внаслідок упорядкованих професійних дій педагога при оптимальності ресурсів і зусиль усіх учасників освітнього процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію визначеної освітньої мети та можливість оптимального відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога [5, с. 71] (С. Сисоева). На нашу думку, інноваційні педагогічні технології є складовою сучасної педагогічної науки, теоретично обґрунтований новий порядок індивідуального і професіонального зростання, саморозвитку особистості у закладі освіти, якісно новий порядок засобів, методів і форм організації, та керівництва, завдяки чому оптимально виконуються необхідні умови, з метою досягнення ефективного освітнього рівня та забезпечує значні зміни в результат діяльності освітнього закладу.

З огляду на вище зазначене, **метою статті** є висвітлення результатів емпіричного дослідження ефективності Факультативного курсу «Формування готовності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності» для студентів другого рівня вищої освіти, спеціальності «Менеджмент», освітньої програми «Управління навчальним закладом».

Виклад основного матеріалу. Готовність майбутніх керівників ЗЗСО до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності розглядаємо як інтегральне утворення, що передбачає наявність у студентів сукупності взаємопов'язаних компонентів [2, с. 34]: мотиваційного (наявність психологічних якостей, які необхідні для керівників закладів загальної середньої освіти для застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності; їхнього професійно-особистісного вдосконалення та подальшої творчої самореалізації), когнітивного (сукупність знань про сутність ППТ та їх класифікацію), практично-діяльнісного (сукупність практичних умінь та навичок, а також здатність до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності).

З метою забезпечення формування готовності до застосування інноваційних педагогічних технологій у студентів другого рівня вищої освіти, ми розробили факультативний курс, який складається із трьох модулів та розрахований на один навчальний семестр. Під час першого модуля студентам подається теоретичний матеріал, в якому розкривається сутність та класифікація інноваційних педагогічних технологій (коучинг, тренінги, інтерактивні технології, інформаційні технології,

проблемне навчання, технологія розвивального навчання Д. Ельконіна-В. Давидова, технологія саморозвивального навчання (Г. Селевко), особистісно орієнтоване навчання, модульно-розвивальне навчання, технологія вільної праці, педагогічна технологія критичного мислення, технологія навчання як дослідження, інтегральна педагогічна технологія, технології формування творчої особистості, проектна технологія, технологія диференційованого навчання, технологія гуманістичного навчання, технологія групового навчання, технології індивідуалізації процесу навчання) [3, с. 201]. Під час лекцій, та практичних робіт застосовуються інноваційні педагогічні технології, з метою закріплення отриманих теоретичних знань. Також, студенти розглядають та аналізують питання проблемного характеру. Під час другого модуля студенти отримують завдання та виконують їх безпосередньо під час проходження практики у закладі загальної середньої освіти. На цьому етапі студенти також аналізують питання проблемного характеру та у вигляді письмових звітів і щоденників практики представляють результати. Під час третього модуля студентам пропонується відвідувати Міжнародну виставку “Інноватика в сучасній освіті”; Шкільні музеї (Історико-бібліографічний музей Бориса Грінченка, Кімнату-музей А. С. Макаренка при Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, Педагогічно-меморіальний музей Василя Олександровича Сухомлинського, Музей історії НУБіП України); проводити зустрічі з керівниками у сфері освіти, а також організовувати наукові гуртки.

Оскільки готовність є психічним станом та інтегративною властивістю особистості з професійною мотивацією, тому, у нашому дослідженні ми виокремили особистісно-мотиваційний критерій; так як готовність – це отримані та закріплені знання під час фахової підготовки майбутніх керівників, тому ми виокремили когнітивний критерій; оскільки під поняттям «готовність» ми розуміємо володіння практичними вміннями та навичками, а також здатність здійснювати практичну діяльність, тому – практично-діяльнісний критерій. До кожного критерію ми визначили показники: особистісно-мотиваційний критерій – мотивація та наполегливість, здатність до творчого саморозвитку, самооцінки, самопізнання; когнітивний – обсяг знань: повнота, ширина, глибина; практично-діяльнісний – процесуальні вміння.

Під час дослідження ми проводили опитування серед студентів другого рівня вищої освіти. На цьому етапі ми використовували Анкету для визначення рівня знань про ППТ у майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти (розроблену автором). В анкеті студентам потрібно було дати відповіді на тестові запитання та запитання відкритого типу. За кожен відповідь студенти отримували певну кількість балів. В результаті проведеного анкетування, із врахуванням балів за відповіді, ми мали змогу визначити рівень знань майбутніх керівників ЗЗСО про ППТ. Покажемо схематично результати опитування (Рис. 1, Рис. 2).

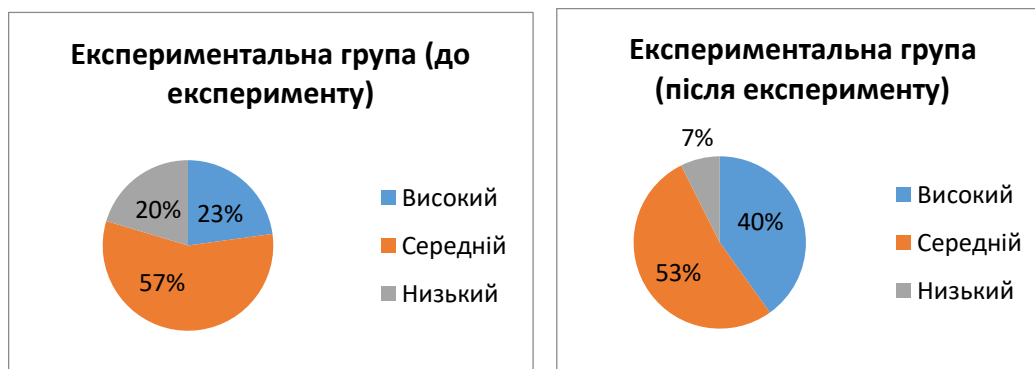

Рис. 1. Результати анкетування серед студентів експериментальних груп до та після формувального експерименту

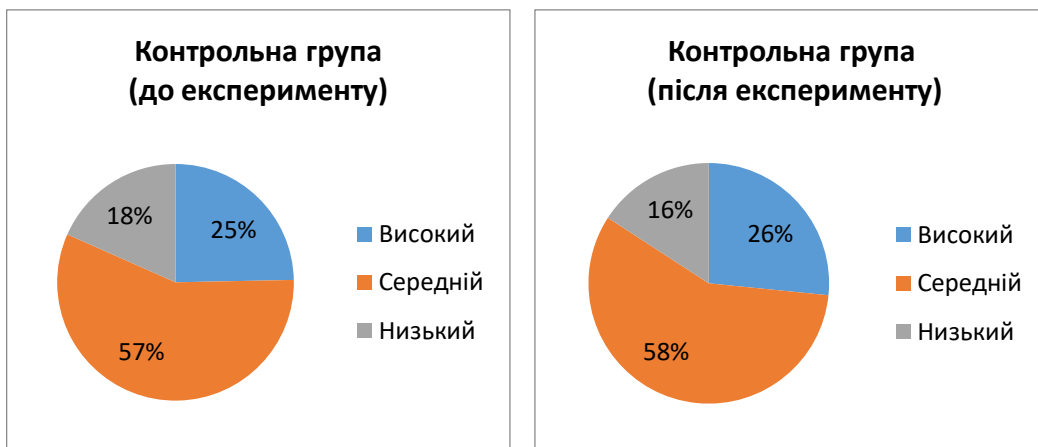

Рис. 2. Результати анкетування серед студентів контрольних груп до та після формувального експерименту.

Для визначення рівня професійної мотивації у майбутніх керівників ЗЗСО, ми використали Анкету для визначення оцінки рівня мотивації професійного навчання за В. Г. Каташевим. Під час опитування студентам пропонувалися запитання з варіантами відповідей. Кожна відповідь оцінюється студентами балом від 01 до 05. Кожна шкала, відповідає тому чи іншому рівневі професійної мотивації, може набрати від 11 до 55 балів без врахування цифри 0. Покажемо схематично результати анкетування (Рис. 3, Рис. 4).

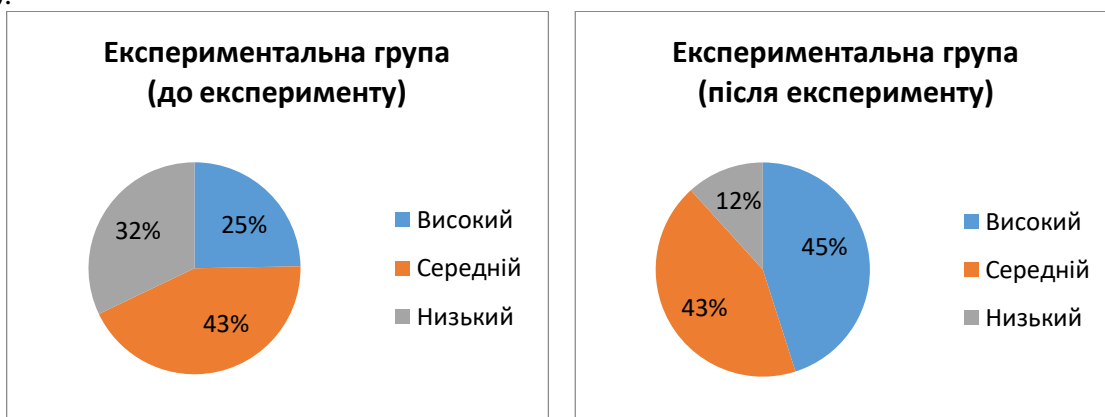

Рис. 3. Результати анкетування серед студентів експериментальних груп до та після формувального експерименту.

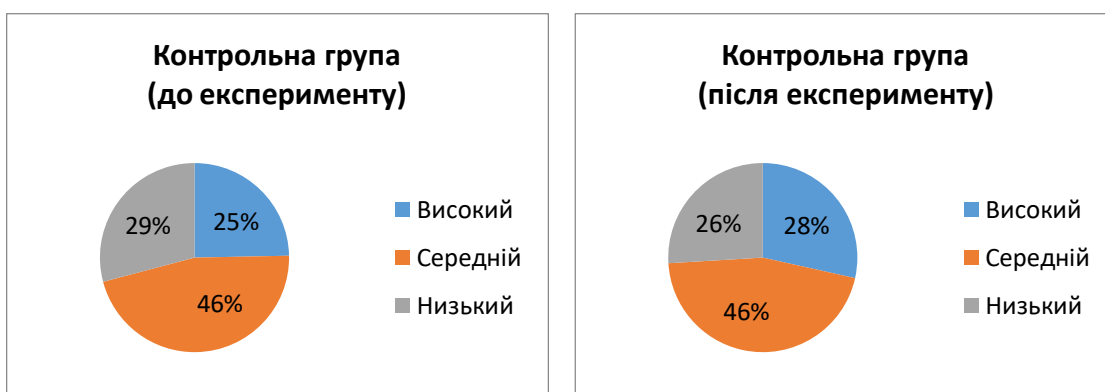

Рис. 4. Результати анкетування серед студентів контрольних груп до та після формувального експерименту.

Також, ми використовували Анкету для вивчення здібностей особистості до творчого саморозвитку (І. В. Нікішина). Покажемо схематично результати анкетування (Рис. 5., Рис. 6.).

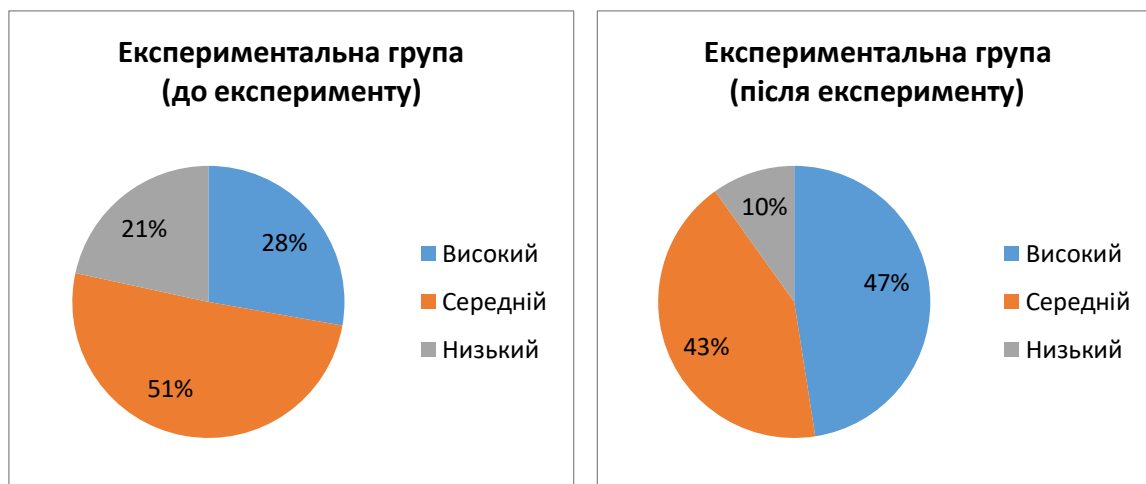

Рис. 5. Результати анкетування серед студентів експериментальних груп до та після формувального експерименту.

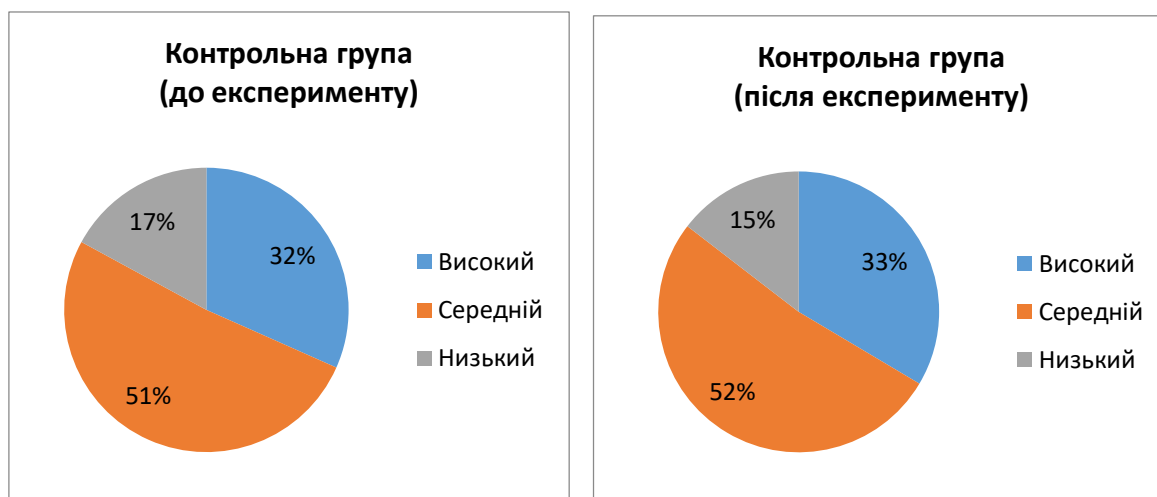

Рис. 6. Результати анкетування серед студентів контрольних груп до та після формувального експерименту.

Здійснюючи аналіз кількісних показників «до» і «після» формувального експерименту, можемо показати наступні результати. Спостерігаємо збільшення кількості студентів в експериментальних групах із високим рівнем готовності до застосування ІІТ на 19,4%, кількість студентів з низьким рівнем зменшилася на 16,67%. У контрольних групах статистичний приріст є незначним: кількість студентів із високим рівнем збільшилася на 1,9%, а чисельність студентів із низьким рівнем зменшилася на 2,54%.

Табл. 1.

Динаміка показників формування готовності до застосування ІТТ в майбутніх керівників ЗЗСО (n=320)

Показники	Рівні	Дослідні групи											
		Експериментальна група (n=162)						Контрольна група (n=158)					
		До		Після		Різниця		До		Після		Різниця	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Мотивація та наполегливість	Вис.	40	24,7	73	45,06	33	20,36	39	24,68	45	28,48	6	3,8
	Сер.	70	43,21	70	43,21	0	0	73	46,20	72	45,57	-1	-0,63
	Низ.	52	32,09	19	11,73	-33	20,36	46	29,12	41	25,95	-5	-3,17
Здатність до творчого саморозвитку, самооцінки, самопізнання	Вис.	45	27,78	77	47,53	32	19,75	50	31,65	53	33,54	3	1,89
	Сер.	82	50,62	69	42,59	13	-8,03	81	51,27	82	51,9	1	0,63
	Низ.	35	21,6	16	9,88	19	-11,72	27	17,08	23	14,56	-4	-2,52
Обсяг знань (повнота, ширина, глибина)	Вис.	37	22,84	65	40,12	28	17,28	39	24,68	42	26,58	3	1,9
	Сер.	92	56,79	85	52,47	-7	-4,32	90	56,96	91	57,59	1	0,63
	Низ.	33	20,37	12	7,41	-21	-12,96	29	18,36	25	15,83	-4	-2,53
Процесуальні вміння	Вис.	30	18,52	62	38,27	32	19,75	31	19,62	34	21,52	3	1,9
	Сер.	90	55,56	93	57,41	3	1,85	96	60,76	97	61,39	1	0,63
	Низ.	42	25,92	7	4,32	-35	-21,6	31	19,62	27	17,09	-4	-2,53

Табл. 2.

Динаміка рівнів сформованості готовності до застосування ІТТ у студентів експериментальних і контрольних груп

Рівні	Контрольна група					Експериментальна група				
	До експерименту		Після експерименту		Динаміка	До експерименту		Після експерименту		Динаміка
	Осіб	%	Осіб	%		Осіб	%	Осіб	%	
Вис.	39	24,68	42	26,58	+1,9	37	22,84	68	41,98	+19,14
Сер.	87	55,06	88	55,7	+0,64	86	53,09	82	50,62	-2,47
Низ.	32	20,26	28	17,72	-2,54	39	24,07	12	7,4	-16,67

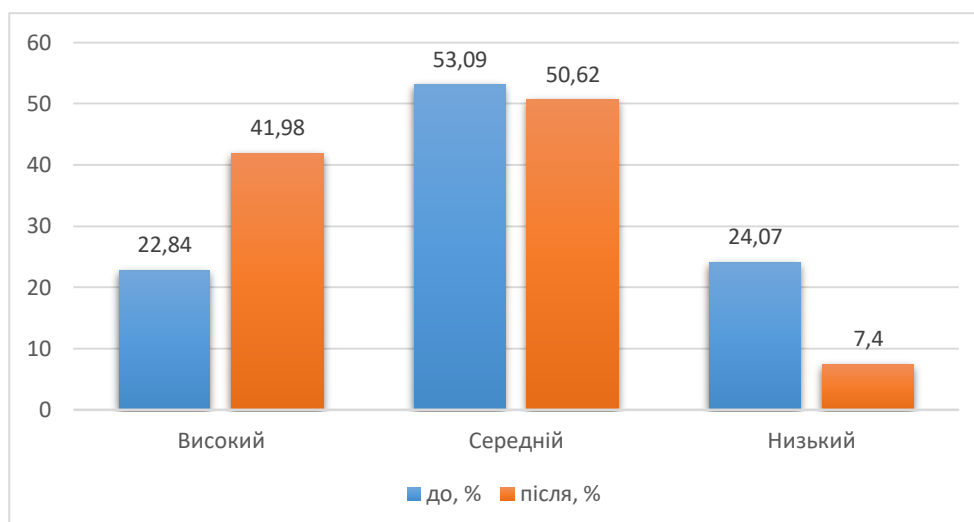

Рис. 7. Рівні готовності до застосування ІТТ у професійній діяльності у студентів в експериментальних групах

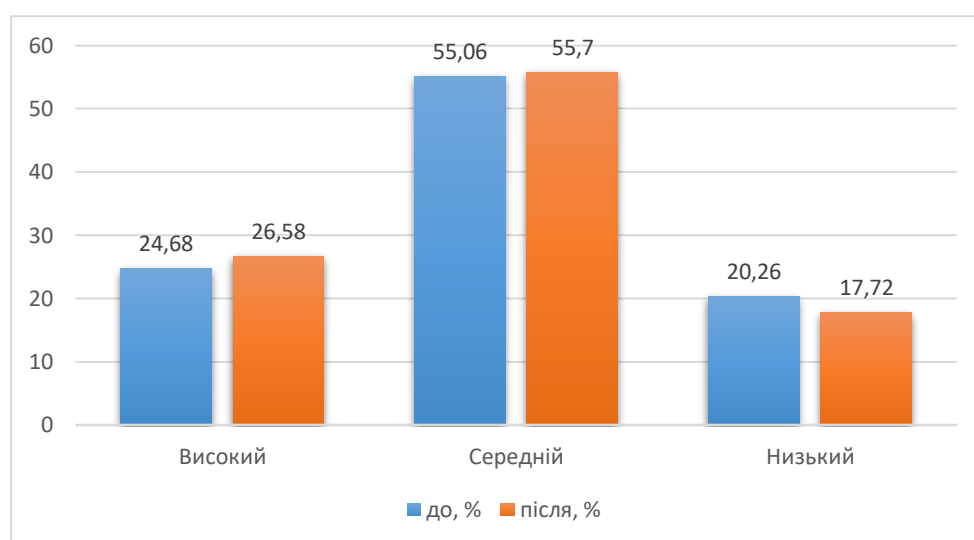

Рис. 8. Рівні готовності до застосування ІТТ у професійній діяльності у студентів в контрольних групах

Узагальнена динаміка рівнів готовності майбутніх керівників ЗЗСО до застосування ІТТ у професійній діяльності до та після формульованого експерименту підтверджує результативність розробленого факультативного курсу.

Достовірність різниці результатів проведеного дослідження ми перевіряли за допомогою критерію Пірсона χ^2 («критерій хі-квадрат»). Для уточнення достовірності підсумків педагогічного експерименту ми запропонували нульову гіпотезу (H_0) про різницю даних в експериментальних та контрольних зразках, по відношенню до рівнів готовності майбутніх керівників ЗЗСО до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності, викликаних помилками репрезентативності. Існує альтернативна гіпотеза (H_1), про те, що різниця в даних між експериментальними та контрольними зразками є наслідком введення експериментального фактора.

Нам потрібно сформулювати нульові та альтернативні гіпотези для перевірки виявлених змін за рівнями готовності майбутніх керівників ЗЗСО: H_0 – це рівні готовності майбутніх керівників ЗЗСО контрольної та експериментальної групи, де реалізовані певні умови, які не мають істотні відмінності; H_1 – це рівні готовності студентів контрольної та експериментальної груп, де присутні значні відмінності.

Критерій Пірсона χ^2 застосовується для перевірки зазначених гіпотез. Вибірки є випадковими та незалежними між собою, властивості вимірюються за шкалою порядку, відповідно до рівнів: високий, середній, низький. Значення $T_{\text{експ.}}$ обчислюється за формулою (1) [6]:

$$T_{\text{експ.}} = \frac{1}{N_1 N_2} \sum_{i=1}^3 \frac{(N_1 Q_{2i} - N_2 Q_{1i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}}$$

де N_1 – чисельність студентів експериментальної групи; N_2 – чисельність студентів контрольної групи; Q_{1i} і Q_{2i} – чисельність студентів, з певним рівнем готовності до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності: високий ($i=1$), середній ($i=2$), низький ($i=3$) в експериментальній та контрольній групах відповідно.

Для значущості значення $\alpha = 0,05$ та величин рівнів свободи $\nu = c-1 = 2$ критичне значення статистики $T_{\text{крит.}} = 5,99$. Відповідно до правила прийняття рішень, якщо обчислене значення $T_{\text{експ.}} > T_{\text{крит.}}$, нульова гіпотеза відхиляється і приймається альтернатива: відмінності в розподілах студентів експериментальної та контрольної груп відповідно до рівнів сформованості є статистично значущими з вірогідністю 95%. Необхідні числові дані були розраховані:

$$N_1 = 162; Q_{11} = 68; Q_{12} = 82; Q_{13} = 12;$$

$$N_2 = 158; Q_{21} = 42; Q_{22} = 88; Q_{23} = 28.$$

$$\text{Таким чином: } N_1 Q_{21} = 6804; N_1 Q_{22} = 14253; N_1 Q_{23} = 4536;$$

$$N_2 Q_{11} = 10744; N_2 Q_{12} = 12956; N_2 Q_{13} = 1896;$$

$$N_1 Q_{21} - N_2 Q_{11} = -3940; N_1 Q_{22} - N_2 Q_{12} = 1297; N_1 Q_{23} - N_2 Q_{13} = 2640;$$

$$(N_1 Q_{21} - N_2 Q_{11})^2 / (Q_{11} + Q_{21}) = 141123,64;$$

$$(N_1 Q_{22} - N_2 Q_{12})^2 / (Q_{22} + Q_{12}) = 9895,35;$$

$$(N_1 Q_{23} - N_2 Q_{13})^2 / (Q_{23} + Q_{13}) = 174240;$$

$$T_{\text{експ.}} = \frac{1}{N_1 N_2} \sum_{i=1}^3 \frac{(N_1 Q_{2i} - N_2 Q_{1i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}} = 0,000039 * 325258,99 = 12,69 > 5,99$$

В результаті проведеного розрахунку ми отримали таке значення, що $T_{\text{експ.}} > T_{\text{крит.}}$. Тому була прийнята альтернативна гіпотеза: відмінності в розподілі студентів експериментальної та контрольної груп відповідно до рівнів готовності майбутніх керівників ЗЗСО до застосування ІПТ у фаховій діяльності є статистично значущими з вірогідністю 95%.

Висновки. Отже, використання розробленого нами факультативного курсу під час освітнього процесу, має позитивний вплив на рівень готовності до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності серед студентів другого рівня вищої освіти, спеціальності 073 “Менеджмент”, освітньої програми “Управління навчальним закладом”. В експериментальних групах, ми виявили позитивну динаміку рівнів готовності до застосування інноваційних педагогічних технологій, чого не можемо сказати про контрольні групи. За допомогою проведення педагогічного експерименту ми перевірили ефективність запропонованого факультативного курсу «Формування готовності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування ІПТ у професійній діяльності». Отримані результати показали, що значення $t_e = 12,69$, а отже $t_e > t_{\text{кр}}$, що свідчить про справді статистично значущі зміни в експериментальних групах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: [навчальний посібник]. К.: «Академвидав», 2004. 352 с.
2. Міськевич Л. В., Журавська Н. С. Діагностика рівня знань в майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів про інноваційні педагогічні технології у професійній діяльності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2019. VII (85). Issue 208. P. 32–35.
3. Міськевич Л. В. Понятійно-категоріальний апарат формування готовності майбутніх керівників навчальних закладів до використання інноваційних технологій управління у професійній діяльності. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*. 2017. Вип. 259. С. 198–203.
4. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології: [навчальний посібник]. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
5. Сисоєва С. О. Педагогічні технології: визначення, структура, проблеми впровадження. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2002. Вип 4. С.69-79.
6. Zelenskiy R., Sokolovskiy V., Popova O., Stashchak M. Formation of emotional-volitional culture of future policemen in the course of vocational training. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2018. Volume 10, Issue 2. P: 198-209. URL: https://www.researchgate.net/publication/326201700_Formation_Of_Emotional-Volitional_Culture_Of_Future_Policemen_In_The_Course_Of_Vocational_Training.

THE FORMATION OF READINESS OF FUTURE MANAGERS OF GENERAL EDUCATION INSTITUTIONS TO USE INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL ACTIVITIES: THE RESULTS OF THE EXPERIMENT

Liudmyla Miskevych

PhD student of the Department of Management and Educational Technology
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

lmiskevich@nubip.edu.ua

luydmula14@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9890-6764

Abstract. The article is devoted to the results of the pedagogical experiment, checking the effectiveness of the Optional course "Formation of preparedness of future managers of general educational establishments to use innovative pedagogical technologies in professional activities". Quantitative and qualitative indicators of the data obtained during the study showed a positive impact of the proposed optional course on the formation of preparedness of future managers of general educational establishments to use innovative pedagogical technologies in professional activities. The article highlights the results of a study conducted among students of the second level of higher education, specialty 073 "Management", educational program "Management of the educational institution". The study used a questionnaire to determine the level of knowledge about innovative pedagogical technologies of future managers of general educational establishments (author's development), a questionnaire to study the abilities of the individual to creative self-development (I. V. Nikishyn) and a questionnaire to determine the motivation of vocational training V. G. Katasheva. The generalized dynamics of levels of preparedness of future managers of general educational establishments to use innovative pedagogical technologies in professional activities before and after formative experiment in the form of diagrams is presented. In order to assess the statistical significance of the dynamics of changes in the levels of preparedness of future managers of general educational establishments to use innovative pedagogical technologies in professional activities and to assess the differences between the indicators of control and experimental groups as a results of experimental work, the methods of mathematical statistics was used – Pearson criterion χ^2 ("chi-square test").

Keywords: innovative pedagogical technologies (IPT); manager of general education institution; general education institution; readiness to use IPT; manager activities

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED).

1. Dychkivska, I. (2004) Innovative pedagogical technologies: [navchal'nyi posibnyk]. K.: «Akademvydav», 352 (in Ukrainian).
2. Miskevych, L. & Zhuravs'jka, N. (2019) Diagnostic of level of knowledge of future managers of general educational establishments about innovative pedagogical technologies at professional activities. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. VII (85). Issue 208, 32–35 (in Ukrainian).
3. Miskevych, L. (2017) Conceptual and categorical apparatus for forming the readiness of future managers of educational establishments to use innovative management technologies in professional activities. Naukovyj visnyk Nacional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukrainy. Serija: Pedagoghika, psykholohija, filosofija. 259, 198–203 (in Ukrainian).
4. Mykhailichenko, M. & Rudyk, Ia. (2016) Educational technologies: [navchal'nyi posibnyk]. K.: TsP «KOMPRYNT», 583 (in Ukrainian).
5. Sysoieva, S. (2002) Pedagogical technologies: determining, structure, implementation problems. Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. 4, 69-79. (in Ukrainian).
6. Zelenskiy, R., Sokolovskiy, V., Popova, O. & Stashchak, M. (2018) Formation of emotional-volitional culture of future policemen in the course of vocational training. Revista Românească pentru Educație Multidimensională. Volume 10, Issue 2, 198-209. https://www.researchgate.net/publication/326201700_Formation_Of_Emotional-Volitional_Culture_Of_Future_Policemen_In_The_Course_Of_Vocational_Training